

نگاه تاریخی به تعامل هند و افغانستان در بیست سال اخیر

□ عبدالله علیزاده *

□ خانعلی عظیمی **

چکیده

موضوع این تحقیق را بررسی تاریخی تعامل هند و افغانستان از سال ۲۰۰۱ تا پایان دوره جمهوریت در برمی‌گیرد. این دوره تاریخی، یکی از مهم‌ترین و بهترین دوره تاریخی افغانستان به شمار می‌آید در این دوره قدرت‌ها و کشورهای زیادی در افغانستان حضور داشتند و نقش ایفا می‌کردند. در این نوشتار نقش قدرت هند در تحولات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی افغانستان مورد بحث و بررسی قرار گرفته، برحسب میزان نفوذ و تأثیرگذاری قدرت‌های شبه‌قاره در افغانستان، می‌توان به کشور هند اشاره کرد. هند یکی از مهم‌ترین کشورهای تأثیرگذار قدرت منطقه‌ای در تحولات سیاسی، امنیتی، اقتصادی، اجتماعی محسوب می‌شود. در طول بیست سال اخیر این کشور بیشترین نقش را در تحولات افغانستان داشته است. به طوری که در دوره جمهوریت مناسب‌ترین روابط سیاسی، اجتماعی و اقتصاد در میان دو کشور حاکم بوده. در این پژوهش، با بهره‌گیری از روش توصیفی - تحلیلی و نیز استفاده از تئوری قدرت‌های منطقه‌ای، تأثیر مثبت و منفی قدرت کشور هند بر تحولات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی افغانستان مورد بررسی قرار گرفته است.

کلیدواژه‌ها: تعامل، قدرت، سیاست، هند، افغانستان.

*. دانش‌پژوه سطح چهار علوم و معارف اسلامی جامعه المصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ العالمیه

** دانش‌پژوه کارشناسی ارشد علوم سیاسی جامعه المصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ العالمیه.

مقدمه

هند و افغانستان در ادوار مختلف تاریخی، روابطی تنگاتنگ با یکدیگر داشته‌اند و این روابط، توأم با تلخی‌ها و شیرین‌کامی‌ها بوده است. تا قبل از این‌که کشور مستقلی به نام پاکستان به وجود بیاید، هند، همسایه افغانستان به شمار می‌رفت و اوضاع در دو کشور بر سرنوشت دیگری تأثیرگذار بود؛ اما با پایان جنگ جهانی دوم و ایجاد کشوری به نام پاکستان، هند از نعمت همسایگی با افغانستان محروم شد. با ایجاد پاکستان در ۱۹۴۷، پایان جنگ جهانی دوم و شروع جنگ سرد، رقابت میان هند و پاکستان و وابستگی‌های این دو کشور به یکی از دو بلوک شرق و غرب اوضاع و تحولات را در منطقه‌ی جنوب آسیا دگرگون ساخت که تأثیرات آن بر وضعیت افغانستان به خوبی قابل‌درک است. (هاشمی، ۱۳۸۶: ۱۴۱).

راهبردی که هند، پس از سال ۲۰۰۱ در افغانستان انتخاب کرد، بازسازی زیرساخت‌ها، توسعه نیروی انسانی و کمک به رشد دموکراسی بود. کمک بیش از ۲ میلیارد دلاری دهلی‌نو به کابل در طول ۱۷ سال گذشته، نام این کشور را در ردیف یکی از کمک‌کننده‌های بزرگ افغانستان ثبت کرد. هند، پس از آمریکا، انگلیس، ژاپن و آلمان پنجمین کشور بزرگ کمک‌کننده به افغانستان است و در تمام عرصه‌های سیاسی، اقتصادی، آموزشی و اجتماعی افغانستان حضور داشته است. (بی‌بی‌سی ۱۳۹۵/۱۲/۴).

پس از حادثه تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، در ایالات متحده، آمریکا مبارزه علیه تروریسم یا گروه‌های افراطی طالبان و القاعده در افغانستان را آغاز کرد. کشور هند که گروه طالبان و افراطی را خطری برای امنیت هند می‌دانست و حضور طالبان در افغانستان را به نفت کشور خود نمی‌دانست از مبارزه‌ی آمریکا علیه تروریسم حمایت کرد.

۱. رابطه بین هند و طالبان

از زمان حکومت طالبان در افغانستان، از سال ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۱، (دوران حکومت طالبان)، هند به خاطر اعمال نفوذ پاکستان بر دولت طالبان رابطه خود را با طالب قطع کرد و سفارت

خودزا در کابل بست. از آنجای که گروه طالبان از حمایت سیاسی، نظامی و مالی پاکستان (دشمن سرسخت هند) برخوردار بود این گروه را تهدید و خطر جدی برای امنیت کشور خود می‌دانستند.

۱-۱. طالبان خطر به را ی امنیت هند

تبدیل افغانستان در دوره طالبان به مرکزی جهت تجمع گروه‌های اسلامی افراطی خطری برای امنیت و ثبات منطقه بوده است که دولت هند آن را برای امنیت خود حیاتی می‌داند. حضور اسامه بن لادن، گروه القاعده و دیگر داوطلبانی که از پاکستان تا الجزایر می‌آیند، محلی برای آموزش گروه‌های افراطی و فعالیت‌های دهشت افکنانه در جنوب و جنوب شرق آسیا، خاورمیانه و اروپا و خطری بالقوه برای امنیت هند بوده است. به عقیده منابع هندی، گروه طالبان زیر نفوذ مستقیم پاکستان بوده‌اند و پاکستان را در موقعیتی برتر در برابر هند قرار می‌دهند و این موضوع به زیان هند بوده است. (آقاجری و کریمی، ۱۳۹۴: ۷۳).

دوران پنج‌ساله حکومت طالبان در افغانستان دشواری‌های بسیار سختی برای دولت هند در پی داشت. در حقیقت، گسترش بی‌سابقه نفوذ تروریست‌های فرامرزی و بی‌ثباتی در دره کشمیر و سرزمین اصلی هند چالش برای دولت هند به وجود آورد. بنیادگرایی و اسلام‌گرایان افراطی که در افغانستان به ادامه جنگ داخلی و تداوم ناامنی و توسعه نیافتگی منجر گردیده، در هند به تهدید جدی علیه تمامیت ارضی این کشور بدل شده است. درنهایت می‌توان چنین استنباط نمود که سقوط حکومت طالبان تحول بسیار مثبتی در جهت منافع کشور هند بوده است. با سقوط این حکومت یکی از مؤلفه‌هایی که باعث بی‌ثباتی در حریم امنیتی‌اش می‌شد از بین رفت.

۲-۲. به رسمیت نشناختن گروه طالبان

گروه طالبان که در آغاز بخش‌هایی از جنوب افغانستان را در کنترل خود داشت، به تدریج دامنه سرزمین‌های زیر کنترل خود را گسترش داد و سرانجام با اشغال کابل، قدرت را در

افغانستان به دست گرفت. روی کار آمدن حکومت طالبان در نتیجه پشتیبانی مستقیم پاکستان، ایالات متحده و عربستان از طالبان بود. این حکومت بلافاصله از سوی پاکستان و عربستان به رسمیت شناخته شد. این امر نقطه اوج سیاست‌هایی بود که در بلندمدت توسط پاکستان و عربستان و کمک‌های مالی آمریکا پایه‌گذاری گردیده بود.

قدرت‌یابی طالبان در افغانستان به کمک بسیار مؤثر سازمان اطلاعات ارتش پاکستان (ISI) دارای پیامدهای نامطلوب امنیتی برای هند بود. پس از مدتی کوتاه، سفارت هندوستان در کابل بسته شد و روابط سیاسی با حکومت طالبان قطع گردید؛ زیرا دولت هند گروه طالبان را به‌عنوان حکومت رسمی افغانستان به رسمیت نمی‌شناخت. علاوه بر این، گسترش ایدئولوژی طالبان را خطری برای امنیت خود تلقی می‌کرد. (آقاجری و کریمی، ۱۳۹۴: ۷۳).

یکی از اهداف بلندمدتی که نظامیان پاکستانی از گسترش افراطی‌گری در منطقه دنبال می‌کند، کشاندن ناامنی‌ها و آشوب در کشمیر هند است. حتی در دوران جهاد پاکستان جنگ جویان کشمیری را در مناطق آزادشده تحت تصرف حزب اسلامی حکمتیار آموزش نظامی می‌داد و چندین پایگاه نظامی برای آنان در جنوب شرق افغانستان ساخته بود. با تصرف بخش عمده شمال توسط طالبان اکنون وقت آن رسیده بود که پاکستان طالبان، افراد القاعده و گروه‌های افراطی کشمیری را برای اهداف و مقاصد خود در کشمیر استفاده نماید. (فیاض، پیشین، ۱۳۷۸: ۲۰۴-۲۰۵) گسترش طرز تفکر طالبان به منطقه جامو و کشمیر هندوستان برای امنیت و وحدت این کشور بسیار خطرناک بود. دولت هند از سال ۱۹۸۷ در این ایالت با ناآرامی و نارضایتی جمعیت مسلمان آن روبه‌رو بوده است. این گسترش ناآرامی در مناطق مجاور و پیوسته به خاک هندوستان می‌توانست زمینه سرایت این امر را به داخل خاک هند فراهم نماید. از طرف دیگر، محافل سیاسی پاکستان، با توجه به رقابت و خصومتی که با هندوستان داشتند منتظر چنین موقعیتی بودند تا جنگی محدود با رقیب خود داشته باشند و مسئله کشمیر را زنده نگه‌دارند؛ بنابراین، آن‌ها بی‌میل نبوده‌اند تا عناصر ناراضی کشمیری در ایالت جامو و کشمیر هندوستان را به شورش و جهاد با دولت هند ترغیب نمایند. (فیاض، پیشین، ۱۳۷۸: ۲۰۵-۲۰۶).

پس از سقوط حکومت اول طالبان، توسط آمریکا و ناتو، کنفرانس بن پیرامون افغانستان در دسامبر ۲۰۰۱ میلادی تشکیل شد یکی از کشورهای شرکت‌کننده و فعال کشور هند بود. باتاسیس دولت موقت به ریاست حامد کرزی هند باب جدید را در روابط خود با افغانستان باز کرد. سران کشورهای هند و افغانستان بارها به کشور هم‌دیگر سفر کردند و این روابط در سطح فرهنگی، اقتصادی، مناسبات استراتژیک سیاسی، دفاعی و امنیتی و... بود.

۲. تعامل هند با نظام جدید افغانستان

پیش از استقلال هند طبق معاهده ۱۹۲۱ افغانستان با بریتانیا، افغانستان یک جنرال کنسولی در دهلی و سه کنسولگری در کلکته، بمبئی و کراچی تأسیس کرد (غلام سخی، ۱۳۸۸: ۳۴). در پی اعلام استقلال هند در سال ۱۹۴۷ مناسبات رسمی هند و افغانستان در مقام دو کشور مستقل آغاز شد. پس از رسمیت هند، در سال ۱۹۴۹ دکتر نجیب‌الله خان تورویانا که وزارت معارف را به عهده داشت، به‌عنوان اولین سفیر افغانستان در دهلی تعیین شد. روپنچند نیز نخستین سفیر هند در کابل بود. (مبارز، ۱۳۹۰: ۴۷۵). یک سال بعد در ژوئن ۱۹۵۰ معاهده دوستی دو کشور به‌عنوان نقطه عطفی در روابط طرفین انعقاد یافت. اهمیت آغازین و نمادین این معاهده به‌گونه‌ای است که ۶۱ سال پس‌ازآن در موافقت‌نامه استراتژیک اکتبر ۲۰۱۱ به این معاهده اشاره می‌شود. (رحمانی و حسینی، ۱۳۹۱: ۲۰۲)

پس از دهه‌ی ۹۰ که نقش پاکستان در نابسامانی‌های افغانستان بسیار فعال است و به تعبیری افغانستان در مشت پاکستان قرار داشت، هند دیگر نخواست به دنبال فروپاشی حاکمیت رژیم طالبان و ایجاد یک نظام سیاسی جدید در افغانستان، مشاهده‌کننده اوضاع این کشور باشد و در رقابتی که با پاکستان داشت، درصدد گسترش روابط در عرصه‌های مختلف با افغانستان برآمد. روابط هند با افغانستان در زمینه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی توسعه‌یافته است. بر این اساس، پس از سقوط رژیم طالبان در سال ۲۰۰۱ میلادی مناسبات افغانستان و هند دوباره رو به بهبود نهاد و این کشور از نخستین روزها برای حضور در بازسازی و روند دولت‌سازی با نظام جدید افغانستان اعلام آمادگی

کرد و تا به امروز بسیار جدی در این راستا تلاش می‌کند. در راستای بازسازی مکان‌های مهم و تاریخی و ساخت مدارس و دانشگاه‌ها در افغانستان، کشور هند نقش مهمی ایفا نمود. ساختمان جدید پارلمان افغانستان در شهر کابل با کمک مالی هند، به هزینه بالغ بر حدود ۲۵۰ میلیون دلار ساخته شد نمونه‌ای از همکاری هند جهت بهبود وضعیت نامطلوب افغانستان است. (سجادی، ۱۳۹۷: ۵۸).

۳. هند و تأسیس دولت جدید؛ تدوین قانون اساسی، انتخابات و نظام سازی

حمله به برج‌های تجاری در نیویورک رویداد بسیار مهمی در روابط بین‌الملل بود که در نهایت، آمریکا را به خطر بزرگی که حکومت طالبان و گروه‌های افراطی گردآمده در اطراف او به وجود آورده بود، آگاه کند. بی‌اعتنایی حکومت طالبان به قوانین و ضوابط بین‌المللی، قرائت متحجرانه آن‌ها از اسلام، نقض آشکار حقوق بشر توسط آنان، نقض گسترده حقوق زنان، کودکان و اقلیت‌های مذهبی، گروه‌های حقوق بشر و فعالان مدنی را در آمریکا فعال کرد و آن‌ها فشارهای خود را بر دولت کلینتون افزایش دادند. از طرفی دیگر، گزارش‌های محرمانه سیا در مورد خطرات امنیتی تجمع گروه‌های تروریستی برای دولت آمریکا هشدارهای لازم را می‌داد. سرانجام، پس از وقوع حوادث ۱۱ سپتامبر و نقش القاعده و حضور آن‌ها در خاک افغانستان، دولت آمریکا تصمیم به حمله به افغانستان و سرنگونی حکومت طالبان گرفت.

تحولات ذکر شده نقطه عطفی در منطقه بود که موجب سرنگونی طالبان و روی کار آمدن حکومت موقت کرزی و سپس انتخاب او به‌عنوان رئیس‌جمهور رسمی افغانستان گردید. این رویداد دولت هند را در موقعیتی ویژه قرار داد. دولت هند تصمیم گرفت از فرصت پیش‌آمده بیشترین استفاده را ببرد و با حکومت جدید افغانستان روابط نزدیک برقرار کند. رهبران جدید افغانستان از گذشته دارای ارتباط نزدیک با هند بودند. حامد کرزی تحصیلات خود را در دانشگاه هیمچل پرادش، سیملا انجام داده بود. افراد دیگری که در کابل دارای نفوذ بالایی بودند، ژنرال دوستم و عبدالله عبدالله از جبهه شمال بودند که از دوران حکومت طالبان

روابط نزدیکی با هند داشتند. از سوی دیگر، با گرایش آمریکا به هند که این کشور را شریک استراتژیک خود در موضوعات جهانی می‌داند، در مناسبات جدید بین‌المللی هند متحد آمریکا در جنگ با تروریسم که به‌عنوان یک سیاست مهم و محوری پس از حادثه یازدهم سپتامبر اعلام گردیده، است. (آقاجری و کریمی، ۱۳۹۴: ۷۶). این امر زمینه مساعدی برای برقراری روابط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی هند با افغانستان فراهم می‌نماید؛ به‌خصوص اینکه آمریکا ترجیح می‌دهد که افغانستان ارتباط کمتری با ایران که کشور هم‌جوار افغانستان است، داشته باشد. متقابلاً کرزی و غنی نیز خواهان تقویت موقعیت خود در صحنه سیاسی و کسب پشتیبانی هند می‌باشند.

پس از سرنگونی حکومت طالبان در افغانستان، هند مقر دیپلماتیک خود را در ۲۱ نوامبر ۲۰۰۱ بازگشایی نمود و در ۲۲ دسامبر همین سال آن را تا سطح سفارتخانه ارتقاء داد؛ پس از مدتی کنسولگری‌های هند در شهرهای جلال‌آباد، هرات، قندهار و مزار شریف بازگشایی گردید. هند در مذاکرات بن که تحت نظر سازمان ملل متحد برگزار شد، شرکت نمود. این گفت‌وگوها منجر به «توافق بن» گردید. هند در جلسات متعدد جهت بازسازی و کمک به افغانستان در نیویورک، واشنگتن، اسلام‌آباد، بروکسل و توکیو شرکت نمود. (آقاجری و کریمی، ۱۳۹۴: ۱۱)

بلافاصله پس از روی کار آمدن دولت موقت، بازدیدهای متقابل مقامات هند و افغانستان از کشورهای یکدیگر آغاز گردید. در همین راستا، کرزی، دوستم، وزیر کشور وقت؛ یونس قانونی، وزیر امور خارجه؛ عبدالله و وزیر دفاع، محمدقاسم فهیم سه ماه پس از تشکیل دولت موقت از هند دیدار کردند. در ملاقاتی که در ۱۳ دسامبر ۲۰۰۱ بین عبدالله و واجپای نخست‌وزیر هندوستان برگزار شد، موضوعات وسیعی از جمله تغییر ساختار خشک مذهبی که از دوران طالبان به‌جای مانده بود، مورد بحث قرار گرفت. حامد کرزی رئیس‌جمهور وقت افغانستان هم از نوامبر ۲۰۰۱ تا آوریل ۲۰۰۷ پنج سفر به هندوستان داشت که این امر نشان‌دهنده روابط ویژه بین دهلی نو و کابل بود. (همان: ۱۱)

با عضویت افغانستان در سارک، هندوستان خواهان داشتن سهم فعالانه‌تری برای هر دو

کشور در سیاست‌های منطقه‌ای هست؛ به‌ویژه اینکه دو کشور در این اتحادیه می‌توانند در بسیاری از موضوعات منطقه‌ای و بین‌المللی مواضع مشترک داشته باشند. یکی از حوزه‌های مهم همکاری می‌تواند مبارزه با گسترش مواد مخدر و تروریسم باشد که برای هر دو کشور دارای اهمیت فراوانی است. (همان: ۷۷)

هند که از کمک‌کنندگان سنتی دولت‌های مرکزی افغانستان به شمار می‌رود، تاکنون در عرصه آموزش، زیرساخت‌ها، امنیت، زراعت، بهداشت، حکومت‌داری و حمایت‌های اجتماعی دولت افغانستان را یاری رسانده است. (بی‌بی‌سی، ۱۳۹۵/۱۲/۴) با توجه با حضور گسترده هندوستان در کلیه عرصه‌های بازسازی و سازندگی در افغانستان، این کشور اهداف سیاسی و اقتصادی وسیعی نیز در نظر دارد. هند، به‌عنوان یکی از قدرت‌های اقتصادی در حال ظهور، نیازمند بازارهای مصرف است و طبیعی است که افغانستان می‌تواند بازار خوبی برای کالاهای هندی باشد. موضوع دیگر در روابط هند و افغانستان، دستیابی هند به منابع انرژی در آسیای مرکزی است. هند برای توسعه اقتصاد و صنعت خود نیازمند به انرژی فراوانی است. اگرچه مذاکرات جدی این کشور با ایران و پاکستان در مورد خط لوله گاز طبیعی است؛ اما هند مایل است منابع متنوع‌تری در اختیار داشته باشد و دستیابی به این منابع انرژی از طریق افغانستان میسر است که این امر برای هر دو کشور افغانستان و هند می‌تواند مفید باشد. هند سرمایه‌گذاری وسیعی جهت راه ترانزیتی بندر چابهار به زابل، زرنج و دل آرام نموده است. از این طریق، هند می‌خواهد موانعی که پاکستان در ارسال کالاهای هندی به افغانستان و ماوراء آن ایجاد کرده است برطرف سازد. (بی‌بی‌سی، ۱۳۹۵/۱۲/۴)

۴. نقش هند در جهت‌گیری سیاست خارجی افغانستان

برخی قدرت‌های منطقه‌ای از جمله هند از قدرت بالای نفوذ در جهت‌گیری سیاست خارجی افغانستان برخوردار است. این کشور می‌تواند بر وضعیت ثبات، امنیت، بی‌ثباتی و ناامنی افغانستان تأثیرگذار باشد. افغانستان برای هند از اهمیت فوق‌العاده برخوردار است، زیرا افغانستان از نظر پاکستانی‌ها عمق استراتژیک آن‌هاست و هند تلاش دارد تا بانفوذ در آن،

پاکستان را از این مزیت محروم کرده و موازنه را هرچه بیشتر به نفع خود تغییر دهد. (واعظی، ۱۳۹۱: ۸۳). رقابت میان این دو کشور به‌ویژه برای حضور گسترده‌تر در افغانستان پسا طالبان، عمده‌ترین عاملی است که هند را وادار ساخته، نفوذ بیش‌تری در افغانستان نوین نسبت به پاکستان داشته باشد و بتواند از افغانستان به‌عنوان یک متحد و شریک استراتژیک خود علیه پاکستان استفاده کند. (رحمانی و حسینی، ۱۳۹۱: ۱۹۵).

بنابراین، هند بنا به خصومت و دشمنی دیرینه که با پاکستان دارد، همواره در تمامی بحران‌های منطقه‌ای مقابل منافع پاکستان عمل نموده است. از بحران افغانستان به‌عنوان اهرمی فشار علیه پاکستان استفاده کرده است. دوستی دولت هند قبلاً با دولت‌های محمد ظاهر شاه، محمد داود، دولت‌های مارکسیستی کابل در زمان تجاوز شوروی به افغانستان و نزدیکی آن تا دولت ربانی و روابط دوستانه هند با افغانستان پس از سقوط طالبان را در حقیقت می‌توان در راستای تضعیف پاکستان قلمداد نمود. رهبران جدید افغانستان از گذشته دارای ارتباط نزدیک با هند بودند. حامد کرزی تحصیلات خود را در دانشگاه هیمچل پرادش، سیملا انجام داده بود. افراد دیگری که در کابل دارای نفوذ بالایی بودند، ژنرال دوستم و عبدالله عبدالله از جبهه شمال بودند که از دوران حکومت طالبان روابط نزدیکی با هند داشتند. (آقاجری و کریمی، ۱۳۹۴: ۷۶). بنابراین هند از دو طریق در جهت‌گیری سیاست خارجی افغانستان تأثیرگذار است: یکی از طریق افراد که وابستگی سیاسی زیادی به هند دارند مانند رهبران جبهه شمال و دیگری از طریق سیاست‌های مثبتی که در قبال افغانستان در پیش گرفته است. هند در طول سالیان گذشته در بخش‌های مختلف افغانستان نقش فعالی در پروژه‌های بازسازی داشته و درعین حال طی سالیان گذشته کمک‌های نقدی و سرمایه‌گذاری‌هایی نیز از سوی این کشور در افغانستان صورت گرفته است. این امور سبب گردیده است که دستگاهی دیپلماسی افغانستان نتواند خواسته‌های هند را نادیده گیرد، زیرا در این صورت همکاری‌ها و کمک‌های هند در افغانستان متوقف می‌گردد. چنانکه پس از تشکیل حکومت وحدت ملی، غنی رئیس‌جمهور افغانستان تلاش کرد تا برای متوقف ساختن ناامنی و تأمین صلح پایدار در افغانستان کمک پاکستان را به دست آورد.

رئیس‌جمهور جدید احساس کرد که پاکستان پشت خشونت‌ها است، بنابراین، اگر کابل نگرانی‌های پاکستان را از میان بردارد این کشور به افغان‌ها کمک خواهد کرد. طرف افغان استدلال کرد که نگرانی اولیه پاکستان در افغانستان، هند است؛ بنابراین، کابل باید به این موضوع به‌طور موقت، اگر نه به‌طور دائمی، روی این مسئله سازش کند. به این دلیل بود که کابل به پاکستان متمایل شد و تلاش کرد تا روابط را تقویت کند. (خلیل، ۱۳۹۵).

به دلیل این تغییر در سیاست خارجی افغانستان، دیدارهای دوجانبه رهبران پاکستان و افغانستان به سطحی افزایش یافت که در ۱۵ سال گذشته سابقه نداشت. در این مرحله، دهلی جدید صبوری اختیار کرد. با این حال، این صبوری هند نیز به آرامی متانتش را از دست داد و چند سیگنال دیپلماتیک از نارضایتی‌اش فرستاد. هندی‌ها به دلیل اوضاع نامطلوب در افغانستان از سرمایه‌گذاری بیشتر در یک پروژه زیربنایی حمل‌ونقل سه‌جانبه در چابهار خودداری کردند. هند هم‌چنین در سال ۲۰۱۴ هیئت پایین رتبه‌ای به اجلاس قلب آسیا در پکن و سپس در اجلاس همکاری اقتصادی منطقه‌ای برای افغانستان (ریکا) در سال ۲۰۱۵ در کابل فرستاد و وزیر خارجه هند در آن حضور نداشت. دهلی جدید در ادامه چندین درخواست کتبی و شفاهی کابل را در زمینه‌ی «احیای موافقت‌نامه همکاری استراتژیک امضا شده در سال ۲۰۱۱ به منظور برگزاری نشست شورای همکاری استراتژیک» رد کرد. (هند؛ کنشگری در عرصه‌ی راهبردی افغانستان، خبرگزاری ایرنا، گروه تحقیق و تفسیر خبر؛ [Http://www.irana.ir](http://www.irana.ir))

بدین ترتیب، کابل تلاش کرد روابط هند و افغانستان را تقویت کند، روابطی که در پایان ریاست‌جمهوری کرزی به حال خود واگذار شده بود. افغانستان نخست عبدالله عبدالله، رئیس‌اجرائیه را در اواسط ماه مارچ به هند فرستاد؛ غنی نیز در ماه بعدی، آوریل ۲۰۱۵، از هند دیدار کرد. کابل مشتاق بود روابط دوجانبه را دوباره در مسیر استراتژیک قرار بدهد؛ بنابراین پیوسته از طرف هندی خواست بر اساس موافقت‌نامه همکاری استراتژیک، نشست‌های شورای همکاری استراتژیک را برگزار کند. با این حال، همان‌طور که در بالا اشاره شد، هندی‌ها درخواست کابل در این مورد را رد کردند. بعداً، حنیف اتمر، مشاور امنیت

ملی افغانستان و حکمت خلیل کرزی، معین وزارت خارجه در ماه نوامبر به هند رفتند و این مسئله را، همراه با درخواست بالگردهای تهاجمی، مطرح کردند. (هند؛ کشگری در عرصه‌ی راهبردی افغانستان، خبرگزاری ایرنا، گروه تحقیق و تفسیر خبر؛ [Http://www.irana.ir](http://www.irana.ir))

هرچند سیاست خارجی افغانستان در طول سال‌های گذشته همواره بر گسترش همکاری‌های مداوم و فعال در عرصه‌های مختلف مثل امنیت، اقتصاد، فرهنگ و تجارت با هند تأکید کرده، اما روابط گسترده‌ای افغانستان با هند در هفده سال گذشته ناشی از دیپلماسی فعال افغانستان نبوده که به‌عنوان مثال تلاش کرده نظر هندی‌ها را به‌سوی خود جلب کند، بلکه هندی‌ها منافع مهمی در افغانستان در رقابت با پاکستان دارند، تلاش کرده‌اند این امتیاز را به افغانستان بدهند. به‌رحال، از سال ۲۰۰۱، به این‌سو و پس از کنفرانس بن، در شرایطی که هند در زمان طالبان و حتی قبل از آن، نقش کم‌رنگی در صحنه‌ی مسائل افغانستان داشت، یک‌مرتبه به یکی از حامیان بزرگ افغانستان نوین بدل گشت. بر اساس آمارهای موجود تا دلو ۱۳۸۵، ۳۰ تفاهم‌نامه و معاهده بین افغانستان و هند امضا شده است که نشان از کیفیت روابط میان دو کشور دارد. (آروز، ۱۳۸۸: ۱۶۴). بدین ترتیب هند ابزاری فراوان در اختیار دارد که سیاست خارجی افغانستان را مطابق به خواست‌های هند متمایل نماید.

۵. رقابت منفی با پاکستان و مشکلات سیاسی افغانستان

در حوزه منافع استراتژیک، افغانستان نقش پراهمیت موازنه‌ی قدرت مطلوب هند در منطقه را ایفا می‌کند. افغانستان از نظر پاکستانی‌ها عمق استراتژیک آن‌هاست و هند به‌شدت تلاش دارد تا بانفوذ در آن پاکستان را از این مزیت محروم کرده و موازنه را هرچه بیشتر به سود خود تغییر دهد. (واعظی، ۱۳۹۱: ۸۳). آنچه مشخص است تغییر کلی استراتژی پاکستان نسبت به افغانستان، به تغییر بنیادی در مناسبات هند و پاکستان و همچنین افغانستان و پاکستان وابسته است. در واقع هنوز در افغانستان مرز دیورند به رسمیت شناخته نشده است و هند و پاکستان نیز به‌عنوان دو رقیب منطقه‌ای، رقابت تنگاتنگی را در صحنه افغانستان دارند تا زمان که این

رقابت ادامه داشته باشد مشکلات سیاسی، امنیتی و اقتصادی و ... در افغانستان پابرجا خواهد بود. در این بین اکنون پاکستان با چالش‌های گوناگونی چون فشار هند، وضعیت بی‌ثبات داخل پاکستان، پیوستن تعدادی از طالبان به داعش و ... روبرو است. با وقوع حادثه ۱۱ سپتامبر استراتژی پاکستان و نیز تعریف افغانستان به عنوان عمق استراتژیک پاکستان، با تهدید موجه شد و بحران‌های را که پاکستان قصد داشت به سمت افغانستان و کشمیر منتقل کند، به سمت خودش برگشت؛ (واعظی، ۱۳۹۱: ۸۳). اما تغییری در استراتژی اعمالی این کشور در افغانستان ایجاد نشده است. در این میان هرچند ممکن است در حوزه اقتصادی روابط دوجانبه کابل با اسلام‌آباد گسترش یافته باشد و اسلام‌آباد تشویق‌ها و فشارهایی را برای کاهش تنش با افغانستان در حوزه منطقه‌ای حس کند، اما هنوز هم جاده صلح در افغانستان از بین نظامیان و سیاسیون پاکستان و هند می‌گذرد و طالبان به عنوان ابزار سیاست خارجی همچنان مدنظر است.

۶. تضاد سیاسی هند با نیروهای وابسته به پاکستان

در سال ۱۹۹۲ - ۹۳ سیا، تحت فشار هندی‌ها، دولت پاکستان را به این دلیل که ملیشه‌های کشمیری با استفاده از خاک پاکستان در کشمیر حملات چریکی انجام می‌دهند، حامی تروریسم اعلام کرد. پاکستان در سال ۱۹۹۳ تلاش کرد این معضل را از طریق انتقال بسیاری از پایگاه‌های گروه‌های کشمیری به شرق افغانستان، حل کند. دولت پاکستان به گروه طالبان پول می‌داد تا گروه‌های مسلح کشمیری را تحت حمایت خویش قرار دهند. کم‌کم موضوع کشمیر به عنوان مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده سیاست پاکستان در قبال افغانستان و حمایت طالبان درآمد. طالبان که می‌دانستند اسلام‌آباد به هیچ‌وجه آن‌ها را ناخشنود نخواهد کرد، در طول مدتی که پایگاه در اختیار ملیشه‌های کشمیری و پاکستانی قرار می‌دادند. از پذیرش سایر خواسته‌های پاکستان به طور کامل امتناع می‌کردند. ملا عمر در سال ۱۹۹۸ اظهار داشت: ما از جهاد کشمیر حمایت کردیم. این نیز واقعیت دارد که بعضی از افغان‌ها علیه نیروهای هندی در کشمیر می‌جنگند؛ اما این عده سرخود به آنجا رفته‌اند. (رشید، ۱۳۷۹: ۲۹۰).

۷. همکاری در عرصه سیاسی با افغانستان

اگر عملکرد سیاسی دولت افغانستان را در سال‌ها اخیر مورد ارزیابی قرار دهیم در عرصه سیاست خارجی مشی حفظ تعادل در روابط سیاسی کابل با دهلی نو و اسلام‌آباد، یکی از موفق‌ترین سیاست‌های بوده که باعث ایجاد توازن در معادله سیاسی منطقه شده است. هند یکی از کشورهای تازه توسعه‌یافته است که در سال‌های اخیر همواره خواستار همکاری‌های جدی در عرصه‌های سیاسی و اقتصادی با کشور افغانستان بوده است که پیشرفت‌های بزرگی را نیز در این زمینه به دست آورده است. چنانچه امضای پیمان استراتژیک بین دو کشور را می‌توان یکی از آن پیشرفت‌ها دانست. (سایت خاورمیانه، ۱۲/۱۳۹۵).

موقعیت جغرافیایی افغانستان این کشور را از ویژگی‌های خاصی برای کشورهای جهان و منطقه برخوردار ساخته است. این‌که افغانستان برای هند چقدر اهمیت دارد، سمروتی پاتانایک، در مصاحبه‌ای با دویچه وله می‌گوید: «افغانستان ستون مهم استراتژی هند برای آسیای مرکزی است، زیرا این کشور اتصال به این کشورهای محاط به خشکی را فراهم می‌سازد. دوم این‌که یک افغانستان صلح‌آمیز به‌طور چشمگیری به صلح منطقه کمک می‌کند. هند نمی‌خواهد افغانستان کشوری باشد که به نیابت از پاکستان عمل کند. از این رو به پروسه صلحی تأکید می‌کند که به رهبری افغان‌ها و در ملکیت افغان‌ها باشد.» (افغانستان ستون استراتژیک هند برای آسیای مرکزی است، سایت دویچه وله دری، <http://www.dw.com/fa-af>).

پاتانایک ادامه می‌دهد: «هند نمی‌خواهد افغانستان به یک محیط مساعد برای تروریسم مورد حمایت پاکستان علیه هند مبدل گردد، چنانکه در گذشته بوده است. هند نمی‌خواهد شاهد آن باشد که طالبان و یا گروه‌های اسلام‌گرای تندرو به‌مثابه یک نیروی اصلی در سیاست افغانستان ظهور کنند که احتمالاً از گروه‌های تندرو دیگر در سایر مناطق حمایت کنند. هند علاقه‌مندی به معدن حاجی‌گگ دارد و بدون صلح در افغانستان استخراج معادن مشکل خواهد بود.» (افغانستان ستون استراتژیک هند برای آسیای مرکزی است، سایت دویچه وله دری، <http://www.dw.com/fa-af>) بنابراین هند با دقت به توسعه مناسبات با افغانستان می‌نگرد.

۸. رابطه سران هند و افغانستان

پس از سرنگونی طالبان هند بلافاصله دولت موقت افغانستان را به رسمیت شناخت و روابط دیپلماتیک خود را در بخش‌های مختلف این کشور فعال کرد و کنسول‌های خود را در شهر جلال‌آباد، هرات، قندهار، و مزار شریف بازگشایی نمود. بعد از به وجود آمدن دولت موقت افغانستان بازدیدهای سران دو کشور آغاز گردید. در همین راستا حامد کرزی (رئیس‌جمهور)، ژنرال دستم (از رهبران نظامی و جهادی) یونس قانونی (وزیر کشور) دکتر عبدالله (وزیر خارجه) محمد قسیم فهیم (وزیر دفاع) سه ماه بعد از تشکیل دولت موقت از هند دیدار کردند. در ملاقات دکتر عبدالله واجپای نخست‌وزیر هند در ۱۳ دسامبر ۲۰۰۱، طرفین روی مباحثی با محوریت افغانستان بحث و گفتگو داشتند. (آجاری و کریمی، ۱۳۹۴: ۷۹).

حامد کرزی رئیس‌جمهور افغانستان طی سال‌های ۲۰۰۱-۲۰۱۳ سیزده سفر رسمی به هند داشت که نشان‌دهنده روابط ویژه بین دهلی نو و کابل بوده. وزیر خارجه وقت هند ناتوار سینگ در ۱۵ فوریه ۲۰۰۵ از کابل دیدن کرد و بخش جراحی بیمارستان ایندیراگانندی که توسط هند ساخته شده بود را تحویل مقالات افغانستان داد. (نجفی، ۱۳۹۵: ۹۹).

سران حکومت وحدت ملی افغانستان (محمد اشرف غنی و عبدالله عبدالله) بعد از یک انتخابات جنجالی طویل مدت از هندوستان بازدید نمودند. نریندرا مودی صدراعظم هندوستان همچنان جهت افتتاح تعمیر پارلمان بار نخست و جهت افتتاح بند دوستی افغان - هند (بند سلما) برای بار دوم از افغانستان دیدن نمود. با وجودی که در اوایل پالیسی خارجی هند حمایت از همکاری و فراهم نمودن وسایل غیر کشنده به افغانستان بود اما در زمان مودی پالیسی خارجی هند تغییر خورد و هندوستان هلی‌کوپترهای نظامی - Mi-۲۵ را به افغانستان مساعدت نمود و این یک تغییر ۱۸۰ درجه‌ای در پالیسی خارجی هند جهت فراهم نمودن وسایل کشنده به افغانستان می‌باشد. همچنان مودی در جریان سخنرانی با اشرف غنی در سپتامبر ۲۰۱۶ در دهلی جدید مساعدت یک میلیارد دلاری را به افغانستان اعلام نمود و کشور هندوستان ۱۳۰۰۰۰۰ تن گندم را از طریق بندر بحری تازه ایجاد شده چابهار ایران به

افغانستان مساعدت نمود. (روزنامه ۸ صبح ۱۱ جدی/دی ۱۳۹۷ - Jan 1, 2019) در دوران جمهوریت رابطه دوجانبه هند و افغانستان بهبود یافته و سران حکومت‌های هردو کشور از کشورهای هم‌دیگر دیدار کردند و همکاری‌های متعدد در بخش‌های مختلف باهم داشتند.

۹. برنامه مبادله آموزشی

در بخش آموزش کشور هند سرمایه‌گذاری بزرگ برای افغانستان اختصاص داد. آموزش در سطوح عالی یکی از بخش‌هایی است که در آن هند سرمایه‌گذاری بزرگی برای افغانستان انجام داده بود سالانه تعداد زیادی بورسیه‌های تحصیلی را تحت عنوان ICCR و ITEC برای دانشجویان افغانستان اختصاص داده بود. به طوری که مقصد تحصیلی اکثر جوانان و محصلان افغانستانی کشور هند بوده است. صدیق سحر، مسئول تحصیلی سفارت افغانستان در هند- دهلی نو با اذعان به اینکه هر سال بر تعداد متقاضیان تحصیل در هند افزوده می‌شود اعلام کرد که در سال ۲۰۱۲ تعداد ۷۰۰۰ دانشجوی افغانستانی در هند مشغول به تحصیل بوده‌اند. (روزنامه هشت صبح، ۱۳۹۹)

در سال ۱۳۹۹ وزارت تحصیلات عالی اعلام کرده است که دولت هندوستان ۱۰۰۰ بورسیه در مقاطع مختلف تحصیلی را برای سال تحصیلی ۱۳۹۹ خورشیدی در اختیار افغانستان قرارداد. اعطای این تعداد بورسیه تحصیلی از سوی وینای کمار سفیر هند در کابل در دیداری با عبدالتواب بالاکرزی سرپرست وزارت تحصیلات عالی وعده داده شد. آقای کمار در این دیدار که در کابل صورت گرفت، همچنان وعده کرد که به هدف ارتقای ظرفیت استادان دانشگاه‌های کشور و کارمندان وزارت تحصیلات عالی برنامه‌های آموزشی کوتاه‌مدت و درازمدت را در کشور هند راه‌اندازی کند. (خبرگزاری دید (۲۱ جوزا ۱۳۹۸). هند، کشوری است در همسایگی افغانستان و به‌عنوان کشوری نام‌دار در عرصه‌ی آموزش و تحصیلات عالی از یک طرف و هزینه پایین زندگی از طرف دیگر، مقصد تحصیلی تعداد زیادی از جوانان را افغانستانی را در کشور هند فراهم کرده بود. (شفقنا، ۳ عقرب ۱۴۰۳)

با توجه به بورسیه‌های رایگان این کشور، اشتراک در برخی فرهنگ‌های منطقه‌ای و سطح

بالای دانشگاه‌های این کشور باعث شد که تعداد زیاد از دانشجویان افغانستان این کشور را برای تحصیل انتخاب کنند. کشور هند از جمله کشورهای بوده است که در طول سال‌های گذشته بیش‌ترین همکاری‌های علمی را با نهادهای تحصیلی و آموزشی افغانستان داشته است.

۱۰. مشارکت در بازسازی

کشور هند پس از تشکیل حکومت رسمی در افغانستان آمادگی خود را برای کمک‌های همه‌جانبه اعلام داشت. هند به لحاظ ارائه کمک‌های اقتصادی به دولت افغانستان، در جایگاه یکی از کشورهای مهم کمک‌کننده قرار دارد و به‌عنوان پنجمین کشور کمک‌کننده به افغانستان به خود اختصاص داده است. «وزارت خارجه هند کمک‌های دهلی‌نو به افغانستان را در سه سال ۱۳۹۲ به پنج پروژه در این کشور از جمله سد سلما، ساخت پارلمان افغانستان، پروژه برق دوشی و چاریکار و پروژه‌های انکشافی دیگر ۷۸/۲۳۳/۱ کرور روپیه برآورد کرد». (خبر صدای افغان آوا ۳ سنبله ۱۳۹۲). بیشترین کمک این کشور مربوط به بازسازی افغانستان بوده است نظیر پروژه‌های علمی، فرهنگی، اقتصادی، عمرانی و... در ذیل به برخی از آن‌ها پرداخته می‌شود.

۱۱. سدسازی

مهم‌ترین مشارکت کشور هند در افغانستان سدسازی است که تعداد ۳ سد بزرگ توسط هند در افغانستان ساخته شد. سد شاه‌توت در کابل، سد کمال خان، در نیمروز، سد سلما در هرات، هرکدام این سدها نه تنها نیاز آب منطقه را برطرف می‌کند بلکه می‌تواند نیاز برق بسیار از مناطق افغانستان را تأمین کند.

۱۱-۱. سد شاه‌توت

در سال ۱۳۹۹، اشرف غنی؛ رئیس‌جمهوری افغانستان و نارندار مودی؛ نخست‌وزیر هند در یک نشست مجازی پروژه سدسازی شاه‌توت را امضا کردند. ارزش این پروژه، ۲۸۶ میلیون

دالربود. بند شاهتوت در کنار بند سلمای هرات، دومین پروژه سدسازی است که از سوی هند تمویل شد. این بند بر فراز رودخانه کابل در ساحه لندر ولسوالی چهار آسیاب ساخته شد و با ساخت آن بیش از چهار هزار هکتار زمین زراعتی آبیاری خواهد شد. همچنین بند شاهتوت آب آشامیدنی را برای دو میلیون نفر از باشندگان شهر کابل تأمین خواهد کرد. ظرفیت ذخیره بند شاهتوت، ۱۵۰ میلیون مترمکعب آب گفته شده است و دو تا پنج مگاوات برق نیز تولید خواهد کرد. (پارس تودی، ۲۱ دلو، ۱۳۹۹).

۱۱-۲. سد سلما

در نیمه خردادماه امسال سد سلما (سد دوستی افغان- هند) در ولایت هرات قرارگرفته است در سال ۱۳۹۵ رئیس جمهور افغانستان و نخست وزیر هند رسماً سد سلما را گشودند. این سد بزرگترین طرح اقتصادی هند در افغانستان است که توسط هندوستان با هزینه ۲۹۰ میلیون دالر ساخته شده است.

سد سلما بزرگترین طرح کشور هند با ارزش ۲۹۰ میلیون دالر برای بازسازی افغانستان است به گونه ای که بزرگترین طرح دولت برای آبیاری افغانستان در ۱۵ سال اخیر می باشد و هدف آن عمدتاً برای استفاده در کشاورزی تعریف شده است. سد سلما با ۲۰ کیلومتر طول و ۳ کیلومتر عرض، ظرفیت ۶۴۰ میلیون مترمکعب آب را دارد. بیش از ۴۲ مگاوات نیروی برق موردنیاز این ولایت تأمین می کند. بر پایه برآوردهای موجود، این سد ظرفیت آبیاری بیش از ۷۵ هزار هکتار زمین کشاورزی را دارد. (کاوایانی راد، مجله دیدبان امنیت ملی ۱۳۹۵).

۱۱-۳. سد کمال خان

بند کمال خان یکی از پروژه های مهم کنترل آب در افغانستان هست که در ولایت نیمروز بالای دریای هلمند قرار دارد و با مشارکت کشور هند ساخته شده است. این بند که در ۹۵ کیلومتری شهر زرنج، در ولسوالی چهاربرجک قرار دارد. این بند می تواند که بیش از ۱۷۸ هزار هکتار زمین آبیاری و بیش از ۹ مگاوات انرژی برق تولید کند و هم افزون بر این زمینه

ایجاد کار برای شمار زیادی خواهد شد. بند کمال خان بیشتر در ساحه دشت قرار دارد، به این لحاظ شیب کمی دارد. ارتفاع این بند ۱۶ متر و ظرفیت ذخیره آب آن ۵۲ میلیون مترمکعب خوانده شده است. این بند توان کنترل بسیار بالای آب را دارا هست. در چهارم فروردین ماه سال ۱۳۹۹ با حضور اشرف غنی از این سد آب‌گیری آغاز شد. (خبر صدای افغان آوا ۴ حمل ۱۴۰۰).

۱۲. ساخت جاده زرنج

جاده زرنج دل آرام افغانستان را از طریق ولایت نیمروز، فراه، هلمند و قندهار به استان سیستان و بلوچستان وصل می‌کند. این جاده جدیدترین مسیر ترانزیتی ایران، هند و افغانستان است. هندوستان به علت نداشتن دسترسی ترانزیتی با افغانستان از طریق پاکستان تلاش کرد که جاده زرنج دل آرام را بسازد از طریق ایران و جاده فوق به افغانستان دسترسی پیدا کند. جاده جدید استراتژیک میان ایران و افغانستان که توسط مهندسان نظامی هندی ساخته می‌شود، دسترسی به بنادر را برای افغانستان بهبود خواهد بخشید و وابستگی کابل به اسلام‌آباد را کاهش می‌دهد و منجر به گسترش تجارت این کشور با هند و کشورهای حاشیه خلیج فارس می‌شود. (خبرگزاری دانشجویان ایران، ۱۱ مهر ۱۳۸۴)

در سال ۱۳۸۱ واپسینی نخست‌وزیر هند مبلغ ۷۰ میلیون دلار برای بازسازی جاده زرنج - دل آرام در افغانستان اختصاص داد. همچنین وزیران بازرگانی و وراه و ترابری ایران، افغانستان و وزیر مشاور در امور خارجی هند یا داشت تفاهم همکاری سه‌جانبه در تهران امضا و تفاهم سه‌جانبه ترانزیتی میان سه کشور موافقت کردند تا مسیر جدیدی از طریق بندر چابهار - زابل به زرنج و دلارام در خاک افغانستان ایجاد کنند. (خبرگزاری جمهوری اسلامی ۱۵ اسفند ۱۳۸۱).

با توجه به تنش بین کشور پاکستان و افغانستان و کاهش چشمگیری تجارت بین این دو کشور بازسازی جاده زرنج - دل آرام زمینه تجارت افغانستان را با کشور هند و ایران به‌ویژه از طریق بندر چابهار فراهم می‌کند. یک مسیر حیاتی برای افغانستان محسوب می‌شود. به

لحاظ اهمیت بندر چابهار نه تنها یک مسر تجاری بلکه به عنوان یک پل ارتباطی بین افغانستان و بازار بین المللی عمل می کند و به توسعه و امنیت اقتصادی افغانستان و عدم وابستگی افغانستان به پاکستان کمک می کند.

به طور کلی چنین می توان گفت کشور هند طی سالیان حکومت جمهوری در افغانستان، برای رشد و پیشرفت افغانستان تلاش های مهمی انجام داده است در قسمت آموزشی و بازسازی بسیار از پروژه های مهم و حیاتی کشور فعالیت چشمگیری داشته است.

۱۳. کمک های نظامی

هند و افغانستان در سال ۲۰۱۱ توافقنامه همکاری های نظامی امضاء کردند. هند به عنوان بخشی از کمک های خود ۱۲۰۰ نیروی اردوی کشورمان را در سال ۲۰۱۳ آموزش داد. (خبر صدای افغان آوا ۳ سنبله ۱۳۹۳). ظاهر عظیمی، سخنگوی وزارت دفاع ملی در سال ۱۳۹۲ گفتند. همکاری های نظامی هند با افغانستان بخشی از تعهدات هند در پیمان راهبردی با افغانستان است. همکاری های نظامی و امنیتی افغانستان و دهلی نو هر روز بیشتر می شود و قوی تر باید تأکید کنم که هیچ مانعی در برابر همکاری های نظامی هند با افغانستان وجود ندارد و این همکاری ها از گذشته ادامه دارند. (طلوع نیوز ۲۳ اسد ۱۳۹۲).

۱۴. عضویت در سارک

سارک در سال در سال ۱۳۸۵ توسط کشورهای هند، پاکستان، بنگلادش، سریلانکا، نپال، مالدیو و بوتان تأسیس شد. سازمانی است اقتصادی و سیاسی متشکل از ۸ کشور جنوب آسیا است. در افغانستان نیز در ۳۱ نوامبر ۲۰۰۵ بنا به درخواست هند به عضویت ناظر اتحادیه همکاری های منطقه ای جنوب آسیا درآمد در ۳ آوریل ۲۰۰۷ به طور رسمی عضو این اتحادیه شد. (همشهری آنلاین، ۱۳ مرداد ۱۳۸۷). پیشنهاد عضویت افغانستان در سارک در سال ۲۰۰۵ توسط هند مطرح شد و در نهایت افغانستان در چهاردهمین اجلاس سران سارک در سال ۲۰۰۷ به عضویت رسمی این سازمان درآمد. (موسی زاده، ۱۳۸۷: ۳۲۸).

عضویت افغانستان در سارک در کنار هندوستان باعث می‌شد هر دو کشور سهم فعالانه‌تری در سیاست‌های منطقه‌ای و بین‌المللی داشته باشند و در بسیاری از موضوعات منطقه‌ای و بین‌المللی نظری مشترک داشته. خصوصاً مبارزه با تروریسم که برای هر دو کشور از اهمیت خاصی برخوردار است.

نتیجه

در پژوهش حاضر به این نتیجه رسیدیم که کشور هند از مهم‌ترین قدرت‌های منطقه‌ای هستند که در تحولات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی افغانستان نقش بسیار مهم دارند. هند در فرایند دولت‌سازی افغانستان در دوران جمهوریت نقش مؤثری داشت و تلاش کرد تا با ایجاد حکومت ملی در افغانستان، نقش تأثیرگذاری خود را در حکومتی تحت نظارت و کنترل سازمان‌های بین‌المللی (سازمان ملل، ناتو و اتحادیه اروپا) ایفا نموده و در تحولات که منجر به شکل‌گیری دولت فراگیر و جمهوریت شد، تأثیرگذار بوده است. هند و افغانستان قریب هفتادسال است که روابط رسمی سیاسی و دیپلماتیک برقرار کرده‌اند و در بخش‌های مختلف روابط سیاسی، علمی، اقتصادی و... همکاری گسترده داشته است. این تعامل و روابط از آغاز گرم و دوستانه و استراتژیک بوده و در همه تاریخ پرفرازونشیب افغانستان ادامه داشته، تحولات چند سال اخیر نشان از نقش تأثیرگذار هند در تحولات افغانستان دارد. خواست هند در واقع شکل گرفتن یک قدرت مقتدر و فراگیر در افغانستان است.

کتابنامه

-
- آرزو، عبدالغفور، سیاست خارجی افغانستان در آستانه قرن بیست و یک، کابل: وزارت امور خارجه ۱۳۸۸.
- آقاجری، محمدجواد؛ کریمی، مرتضی، «نقش بازیگران منطقه‌ای در فرایند دولت سازی افغانستان در دوران طالبان و پسا طالبان»، فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، دوره ۸، شماره ۳۰، تابستان ۱۳۹۴.
- احمد رشید، طالبان، اسلام، نفت و بازی بزرگ جدید، ترجمه اسدالله شفایی و صادق باقری؛ تهران: دانش هستی، ۱۳۷۹.
- بلال خلیل، احمد، تاریخ درهم آمیخته و پیچیده‌ی مثلث افغانستان - هند - پاکستان، ترجمه: حمید مهدوی، ۲۸ قوس ۱۳۹۵.
- رحمانی، عقیده نرگس و عباس حسینی، پس از انزوا: بررسی سیاست خارجی افغانستان پسا طالبان، کابل: مرکز مطالعات استراتژیک، ۱۳۹۱.
- فردین هاشمی، نظام منطقه‌ای جنوب آسیا پس از حضور آمریکا در افغانستان، فصل‌نامه مرکز مطالعات استراتژیک وزارت امور خارجه افغانستان، شماره سیزدهم و چهاردهم، پاییز و زمستان ۱۳۸۶.
- فیاض، محمداسحاق، پشتونستان چالش سیاسی افغانستان و پاکستان، قم، انتشارات معصومین علیه السلام، چاپ اول، ۱۳۷۸.
- کاویانی راد، مرداد، مجله "دیدبان امنیت ملی" شماره پنجاویکم ۱۳۹۵.
- مبار، عبدالحمید، تحلیل سیاست خارجی افغانستان از احمدشاه بابای درانی تا حامد کرزی، ۱۳۹۰.
- مصون، غلام سخی، روابط بین‌المللی افغانستان از نگاه حقوق عمومی بین‌الدول، ۱۳۸۸.
- نجفی، جعفرحسین (۱۳۹۵) بررسی و مقایسه سیاست خارجی هند و پاکستان در قبال افغانستان (۲۰۱۴ - ۲۰۰۱)، پایان نامه لیسانس، دانشگاه غرjestان، کابل، افغانستان.

واعظی، محمود، افغانستان یک دهه پس از سقوط طالبان، تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک، ۱۳۹۱.

سایت

افزایش کمک‌های اقتصادی و نظامی هند به افغانستان

<https://www.avapress.com/fa/news/97475>

آشنایی با سارک (SAARC)

<https://www.hamshahrionline.ir/news/59638>

رییس‌جمهور برای افتتاح بند کمال‌خان به نیمروز رفت

<https://www.avapress.com/fa/news/233089>

در مورد سد کمال خان

<https://www.tabnak.ir/fa/tags/1218220>

شرایط و چگونگی زندگی تحصیلی دانشجویان افغانستان در هند.

<https://af.shafaqna.com/FA/377788>

اختصاص ۱۰۰۰ بورسیه تحصیلی از سوی هند به افغانستان (۲۱ جوزا ۱۳۹۸)

<https://didpress.com>

روزنامه هشت صبح. ۱۳۹۹. شرایط و چگونگی زندگی دانشجویان در هند.

<https://facts-and-thoughts-india-in-study/af>

هند؛ کنشگری در عرصه‌ی راهبردی افغانستان، خبرگزاری ایرنا، گروه تحقیق و تفسیر خبر؛

[Http://www.irana.ir](http://www.irana.ir)

بی‌بی‌سی http://www.bbc.com/persian/afghanistan/mudi_arived_kabul ۱۳۹۵/۱۲/۴

بی‌بی‌سی، <http://www.bbc.com/persian/afghanistan> ۱۳۹۵/۱۲/۴

سایت خاورمیانه، <http://middleeastpress.com/blog/> ۱۳۹۵/۱۲/۵

افغانستان ستون استراتژیک هند برای آسیای مرکزی است، سایت دویچه وله دری،

<http://www.dw.com/fa-af>

آغاز احداث جاده دلارام - زرنج

<https://www.isna.ir/news/05347-8407>

هند ۷۰ میلیون دلار برای بازسازی جاده زرنج - دل آرام افغانستان اختصاص

<https://www.irna.ir/news/558600>